

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра організації та економіки фармації
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ
01 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА З ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ФАРМАЦІЇ

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 226 «Фармація, промислова фармація»

Освітньо-професійна програма: «Фармація, промислова фармація»

Робоча програма складена складена на основі освітньо-професійної програми «Фармація» підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» галузі знань 22 «Охорона здоров'я», ухваленою Вченою Радою ОНМедУ (протокол №8 від 29 червня 2023 року).

Розробники:

д.фарм.н., проф. Ліана УНГУРЯН
к.фарм.н., доц. Оксана БЄЛЯЄВА
к.фарм.н., доц. Ірина ВИШНИЦЬКА
ст.викл. Майя ОБРАЗЕНКО
ас. Христина ВОЛОЦУК

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри організації та економіки фармації

Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ Оксана БЄЛЯЄВА
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП _____ Ліана УНГУРЯН
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено предметною цикловою методичною комісією з фармацевтичних дисциплін ОНМедУ

Протокол № 1 від «29» серпня 2023 р. _____ Наталія ФІЗОР

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри організації та економіки фармації з міжвузівською присутністю

Протокол № 1 від «04» вересня 2023 р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від «___» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Загальна кількість:	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u>	Вибіркова дисципліна
Кредитів: 3,0	Спеціальність <u>226 «Фармація, промислова фармація»</u>	Денна форма навчання Заочна форма навчання
Годин: 90	Спеціалізація <u>226.01 «Фармація»</u>	Рік підготовки: 1
Змістових модулів: 3	Рівень вищої освіти <u>другий (магістерський)</u>	Семестри II
		Лекції (денна - 0 год, заочна - 0 год)
		Практичні (30 год)
		Практичні (денна - 0 год, заочна - 6 год)
		Лабораторні (0 год)
		Самостійна робота (денна - 60 год, заочна - 84 год) у т.ч. індивідуальні завдання (денна - 0 год, заочна - 0 год)
		Форма підсумкового контролю – залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни, компетентності, програмні результати навчання

Мета: аналіз історичного розвитку фармації, трактування значимих фармацевтичних подій, дослідження основних етапів розвитку вітчизняної фармації, формування фармацевтичної науки.

Завдання:

усвідомлення значення знань з історії обраної професії для загальнокультурного і фахового розвитку громадянина; опанування основними засадами наукових підходів і методологією вивчення історії фармації; аналіз становлення фармації на різних етапах розвитку; засвоєння основ фармацевтичної освіти в Україні; використовувати отримані знання при аналізі історичних процесів в сучасному суспільстві.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

• загальних (ЗК):

ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК07. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

• фахових (ФК):

ФК01. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі фармації у широких або мультидисциплінарних контекстах.

ФК15. Здатність проводити аналіз соціально-економічних процесів у фармації, форм, методів і функцій системи фармацевтичного забезпечення населення та її складових у світовій практиці, показників потреби, ефективності та доступності фармацевтичної допомоги в умовах медичного страхування та реімбурсації вартості лікарських засобів.

ФК24. Здатність використовувати у професійній діяльності знання нормативно-правових, законодавчих актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик.

Програмні результати навчання для освітньої компоненти (ПРН):

ПРН01. Мати та застосовувати спеціалізовані концептуальні знання у сфері фармації та суміжних галузях з урахуванням сучасних наукових здобутків.

ПРН03. Мати спеціалізовані знання та уміння/навички для розв'язання професійних проблем і задач, у тому числі з метою подальшого розвитку знань та процедур у сфері фармації.

ПРН29. Здійснювати професійну діяльність використовуючи інформаційні технології, «Інформаційні бази даних», системи навігації, Internet-ресурси, програмні засоби та інші інформаційно-комунікаційні технології.

ПРН36. Планувати та реалізовувати професійну діяльність на основі нормативно-правових актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувач вищої освіти повинен:

- **знати:**
- методи аналітичного аналізу та застосування набутих знань. Мати спеціалізовані знання про становлення вітчизняної фармації, особливості системи охорони здоров'я, специфіку фармацевтичної освіти в різні часи.
- **вміти :**

практично використовувати деонтологічні норми роботи лікаря з урахуванням гуманістичної складової, історичної спадщини та новітніх досягнень в фармації, надавати адекватну оцінку впливу соціально-економічних та системо-ціннісних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї та українського соціуму в цілому, застосовувати підходи і принципи практичного історичного аналізу; класифікувати та узагальнювати однорідні історичні явища; аналізувати характер і тенденції певних історичних подій; вирізняти специфіку і особливості медицини і фармації в Україні; виносити судження щодо вибору оптимального шляху вдосконалення вітчизняної фармації; виносити судження щодо прогнозування історичного ходу (процесу) розвитку фармацевтичної спеціальності.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Становлення фармації України в часи незалежності.

Тема 2. Розвиток української фармацевтичної науки.

Тема 3. Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.

Тема 4. Історія становлення фармацевтичної освіти в Одеському національному медичному університеті.

Тема 5. Історія провідних українських фармацевтичних підприємств.

Тема 6. Лідери аптечних мереж України.

Тема 7. Фармацевтичні громадські організації.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1 Денна форма навчання

Назва теми	Усього	Кількість годин				
		У тому числі				
		Лекції	Семіна рські	Практичні	Лабора торні	СРС
Тема 1. Становлення фармації України в часи незалежності.	12	-	4	-	-	8
Тема 2. Розвиток української фармацевтичної науки.	14	-	4	-	-	10

Тема 3. Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.	16	-	6	-	-	10
Тема 4. Історія становлення фармацевтичної освіти в Одеському національному медичному університеті.	12	-	4	-	-	8
Тема 5. Історія провідних українських фармацевтичних підприємств.	12	-	4	-	-	8
Тема 6. Лідери аптечних мереж України.	12	-	4	-	-	8
Тема 7. Фармацевтичні громадські організації.	12	-	4	-	-	8
Усього годин:	90	-	30	-	-	60

4.2 Заочна форма навчання

Назва теми	Усього	Кількість годин				
		У тому числі				
		Лекції	Семіна рські	Практичні	Лабора торні	СРС
Вхідний контроль.						
Тема 1. Становлення фармації України в часи незалежності.	14	-	2	-	-	12
Тема 2. Розвиток української фармацевтичної науки.	12	-	-	-	-	12
Тема 3. Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.	12	-	-	-	-	12
Тема 4. Історія становлення фармацевтичної освіти в Одеському національному медичному університеті.	12	-	-	-	-	12
Тема 5. Історія провідних українських фармацевтичних підприємств.	12	-	-	-	-	12
Тема 6. Лідери аптечних мереж України.	14	-	2	-	-	12
Тема 7. Фармацевтичні громадські організації.	14	-	2	-	-	12
Усього годин:	90	-	6	-	-	84

5. Теми лекційних / семінарських / практичних / лабораторних занять

5.1. Теми лекційних занять

Лекційні заняття не передбачені

5.2. Теми практичних занять

5.2.1 Денна форма

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Практичне заняття 1. Тема 1. Становлення фармації України в часи незалежності.	2
2.	Тема 1. Практичне заняття 2. Становлення фармації України в часи незалежності.	2
3.	Тема 2. Практичне заняття 3. Розвиток української фармацевтичної науки.	2
4.	Тема 2. Практичне заняття 4. Розвиток української фармацевтичної науки.	2
5.	Тема 3. Практичне заняття 5. Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.	2
6.	Тема 3. Практичне заняття 6 Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.	2
7.	Тема 3. Практичне заняття 7. Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.	2
8.	Тема 4. Практичне заняття 8. Історія становлення фармацевтичної освіти в Одеському національному медичному університеті.	2
9.	Тема 4. Практичне заняття 9. Історія становлення фармацевтичної освіти в Одеському національному медичному університеті.	2
10.	Тема 5. Практичне заняття 10. Історія провідних українських фармацевтичних підприємств.	2
11.	Тема 5. Практичне заняття 11. Історія провідних українських фармацевтичних підприємств.	2
12.	Тема 6. Практичне заняття 12 Лідери аптечних мереж України.	2
13.	Тема 6. Практичне заняття 13 Лідери аптечних мереж України.	2
14.	Тема 7. Практичне заняття 14. Фармацевтичні громадські організації.	2
15.	Тема 7. Практичне заняття 15. Фармацевтичні громадські організації.	2
	Разом	30

5.2.2 Заочна форма

№	Назва теми	Кількість годин
16.	Вхідний контроль. Тема 1. Практичне заняття 1. Становлення фармації України в часи незалежності.	2
17.	Тема 6. Практичне заняття 2. Лідери аптечних мереж України.	2
18.	Тема 7. Практичне заняття 3. Фармацевтичні громадські організації.	2
	Разом	6

5.3. Темы практичних занять

Практичні заняття не передбачені

5.4. Темы лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

6.1 Денна форма

№	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1.	Тема 1. Підготовка до практичних занять 1-2	8
2.	Тема 2. Підготовка до практичних занять 3-4	10
3.	Тема 3. Підготовка до практичних занять 5-7	10
4.	Тема 4. Підготовка до практичних занять 8-9	8
5.	Тема 5. Підготовка до практичних занять 10-11	8
6.	Тема 6. Підготовка до практичних занять 12-13	8
7.	Тема 7. Підготовка до практичних занять 14-15	8
	Разом	60

6.2. Заочна форма

№	Назва теми / види завдань	Кількість годин
1.	Тема 1. Підготовка до вхідного контролю, практичного заняття 1	10
2.	Тема 2. Самостійне вивчення теми	10
3.	Тема 3. Самостійне вивчення теми	10
4.	Тема 4. Самостійне вивчення теми	12
5.	Тема 5. Самостійне вивчення теми	10
6.	Тема 6. Підготовка до практичного заняття 2	12
7.	Тема 7. Підготовка до практичного заняття 3	12
	Разом	84

7. Методи навчання

Практичні заняття: дискусія, диспут, бесіда, обговорення проблемних ситуацій, рольові ігри, вирішення кейсів, підготовка необхідної документації та її заповнення, підготовка доповідей здобувачами.

Самостійна робота: самостійна з методичними розробками, рекомендаціями, вказівками; розв'язання тестів, ситуаційних завдань; робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, нормативно-правовими актами, підготовка доповідей, презентацій.

8. Форми контролю та методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточний контроль: усне опитування, тестування (бланкове або комп'ютерне), оцінювання комунікативних навичок під час рольової гри, розв'язання ситуаційних/кейс завдань та заповнення документації, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: залік.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

- Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
  - методи: опитування, вирішення ситуаційної задачі
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

2. Оцінка доповідей з теми заняття:

- методи: оцінювання якості виконання доповіді здобувача
- максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.

Оцінка за одне семінарське заняття є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину (5, 4, 3, 2), яка округлюється за методом статистики.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
«5»	Здобувач вільно володіє матеріалом, бере активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, логічно висловлює й аргументує свої думки з теми заняття
«4»	Здобувач добре володіє матеріалом, бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, добре висловлює й аргументує свої думки з теми заняття
«3»	Здобувач недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, висловлює думки з теми заняття з суттєвими помилками.
«2»	Здобувач не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної/кейс задачі, не висловлює думки з теми заняття.

Залік виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав та захистив індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

Залік здійснюється: на останньому занятті до початку екзаменаційної сесії - при стрічковій системі навчання, на останньому занятті – при цикловій системі навчання. Оцінка за залік є середньоарифметичною за всіма складовими за традиційною чотирибальною шкалою і має величину, яка округлюється за методом статистики з двома десятковими знаками після коми.

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Отриманий середній бал за навчальну дисципліну для здобувачів, які успішно опанували робочу програму навчальної дисципліни, конвертується з традиційної чотирибальної шкали у бали за 200-бальною шкалою, як наведено у таблиці:

Таблиця конвертації традиційної оцінки у багатобальну шкалу

Традиційна чотирибальна шкала	Багатобальна 200-бальна шкала
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння освітньої компоненти. Конвертація традиційної оцінки (середній бал за навчальну дисципліну) в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету.

Відповідно до отриманих балів за 200-бальною шкалою, досягнення здобувачів оцінюються за рейтинговою шкалою ECTS. Подальше ранжування за рейтинговою шкалою

ECTS дозволяє оцінити досягнення здобувачів з освітньої компоненти, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів.

Шкала ECTS є відносно-порівняльною рейтинговою, яка встановлює належність здобувача до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність). Оцінка «А» за шкалою ECTS не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» – оцінці «добре» тощо. При конвертації з багатобальної шкали межі оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» за шкалою ECTS не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою. Здобувачі, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку здобувачів, що ранжуються. Оцінка «FX» виставляється здобувачам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Оцінка «F» виставляється здобувачам, які відвідали усі заняття з дисципліни, але не набрали середнього балу (3,00) за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового контролю.

Здобувачі, які навчаються на одному курсі (однієї спеціальності), на підставі кількості балів, набраних з дисципліни, ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Конвертація традиційної оцінки з дисципліни та суми балів за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

10. Методичне забезпечення

- Робоча програма з освітньої компоненти
- Силабус
- Методичні розробки до практичних занять
- Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів вищої освіти
- Мультимедійні презентації
- Ситуаційні/кейс завдання
- Електронний банк тестових завдань за підрозділами з освітньої компоненти
- Навчально-методична література

11. Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Відкриття перших аптек і медичних шкіл.
2. Функції, роль і значення Аптекарського приказу.
3. Відкриття вільних аптек, перспективи розвитку аптечної мережі.
4. «Аптекарський Статут», його значення для подальшого розвитку фармації.
5. Надання лікарської допомоги на Галичині.
6. Земська реформа, створення земських аптек.
7. Реформи в галузі фармації в кінці XIX століття.
8. Надання медичної та лікарської допомоги в роки громадянської війни.
9. Історія розвитку медицини і фармації України в XIX–XX ст.
10. Відкриття аптек на території України.
11. Розвиток фармацевтичної науки в незалежній Україні.
12. Видатні вчені України, їх внесок у розвиток природничих наук.
13. Розвиток української фармацевтичної науки.
14. Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.

15. Історія становлення фармацевтичної освіти в Одеському національному медичному університеті.
16. Історія провідних українських фармацевтичних підприємств.
17. Лідери аптечних мереж України.
18. Фармацевтичні громадські організації.
19. Створення національного Фармакологічного та Фармакопейного комітетів, як гарантів якості вітчизняних та імпортованих лікарських засобів.
20. Створення Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками.
21. Розвиток фармацевтичної науки у незалежній Україні.
22. Видатні вчені України, їх внесок в розвиток природничих наук.
23. Сучасна медицина та фармація в країнах світу.
24. Тенденції розвитку світового фармацевтичного ринку.
25. Розвиток аптечної справи в Україні у майбутньому.
26. Підготовка фармацевтичних кадрів в Україні.
27. Історія становлення фармацевтичної освіти в Одеському національному медичному університеті.
28. Історія провідних українських фармацевтичних підприємств.
29. Лідер ринку України Фармацевтична компанія "Дарниця".
30. Корпорація «Артеріум», лідер ринку, який поєднує підприємства «Київмедпрепарат» і «Галичфарм».
31. Лідер з виробництва лікарських засобів в Україні та провідний експортер національної продукції АТ «Фармак».
32. Фармацевтична компанія «Здоров'я» - флагман вітчизняної фармацевтичної індустрії.
33. ПАТ НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод» – інноваційне фармацевтичне підприємство європейського рівня.
34. Лідери аптечних мереж України.
35. Аптечна мережа Аптека АНЦ (ТОВ «Аптека-Магнолія»).
36. Аптечна мережа Бажаємо здоров'я («Сіріус-95»).
37. Аптечна мережа Аптека 911 («Гамма-55»).
38. Мережа аптек «Подорожник».
39. Аптечна мережа Аптека Доброго Дня («Фармастор»).
40. Мережа аптек Мед-сервіс.
41. Мережа аптек Farmacia.
42. Фармацевтичні громадські організації України.
43. Роль громадських організацій у формуванні та реалізації соціальної політики фармації та фармацевтичної освіти в Україні.
44. Громадська організація «Всеукраїнська фармацевтична палата».
45. Громадська спілка «Українська Медико-фармацевтична асоціація».
46. Всеукраїнська громадська організація «Фармацевтична асоціація України».

12. Рекомендована література

Основна:

1. Ступак Ф. Я. Історія медицини: підручник / Ф. Я. Ступак. К.: Книга-плюс, 2020. 176 с.

Додаткова:

2. Котвіцька А.А. Історія медицини та фармації : навчальний посібник для студентів вищого фармацевтичного навчального закладу та фармацевтичних факультетів ВНЗ МОЗ України / А. А. Котвіцька [та ін.]; Нац. фармац. ун-т МОЗ України. Харків: Золоті сторінки, Вид-во НФаУ, 2016. 167 с.
3. Котвіцька А.А., Горбаньов В.В., Гавриш Н.Б. та ін. Історія медицини та фармації: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2016. 168 с.

4. Психологічні аспекти в діяльності фармацевтичних працівників: навчальний посібник / за ред. О.П. Шматенко, Н.В. Гончаренко, М.В. Білоус, І.Ф. Гончаренко, О.В. Голюк. К.: "Видавництво Людмила", 2019. 166 с.

5. Драч О. О., Борисенко Н. М. Історія медицини і фармації. Черкаси: Черкаська Медична Академія, 2018. 244 с.

6. Основи організації діяльності аптек у питаннях та відповідях: Навчальний посібник/ Під загальною редакцією А.С. Немченко. Х.: НФаУ, 2015. 73 с.

7. Посилкіна О.В., Доровський О.В., Братішко Ю.С. та ін. Економіка, планування та організація хіміко-фармацевтичного підприємства: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: НФаУ: Вид-во Золоті сторінки, 2016. 472 с.

8. Фармацевтична енциклопедія. /Голова ред. ради та автор передмови В.П.Черних. 3-тє вид., переробл. і доповн. К: «Моріон» 2016. 1952 с.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/>
2. <https://info.odmu.edu.ua/>
3. <http://moz.gov.ua>
4. Державний формуляр лікарських засобів. Випуск дванадцятий. / МОЗ України, 2020. URL: <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Державний реєстр лікарських засобів України. URL <http://www.drlz.com.ua/ibp/ddsite.nsf/all/shlist?opendocument>.
6. Законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws>
7. Нормативно-директивні документи МОЗ України. URL: [http:// mozdocs.kiev.ua](http://mozdocs.kiev.ua)
8. Пошукова база ліків. URL: <https://tabletki.ua/uk/>.
9. Пошукова база ліків. URL: <http://likicontrol.com.ua/>.
10. Пошукова база Medscape. URL: <https://www.medscape.com/pharmacists>.
11. Щотижневик «Аптека». URL: <https://www.apteka.ua/>.
12. Compendium online. URL: <https://compendium.com.ua/bad/>.